

เทศน์เช้า วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เพราะว่าพระพุทธเจ้าสอน “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ทำดีต้องได้ดี แต่เราทำคุณงามความดีกัน เราพยายามสร้างคุณงามความดี แล้วชีวิตทำไมมันไม่ประสบความสำเร็จ?

ชีวิตของเรา เห็นไหม ชีวิตเราประสบความสำเร็จ มันประสบความสำเร็จตั้งแต่เกิดแล้วนะ คนเราเกิดมามนุษย์สมบัติสำคัญที่สุด เรามองข้ามมนุษย์สมบัติไป ตำแหน่งหัวโขน ตำแหน่งที่ได้มานี้เป็นหัวโขนนะ นี่อำนาจทำให้คนเสียนะ คนนี้ดีดี แต่เวลาได้อำนาจบีบคนนั้นจะเสียหายเลย ทำไมมันเป็นอย่างนั้นล่ะ? นี่เพราะอำนาจมันเป็นสิ่งที่ว่ามันไปเร่งเร้ากิเลสไป

คนเรามันมีกิเลสอยู่ กิเลสคือว่ามันเป็นต้นหาความทะยานอยากในหัวใจ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ทำดีต้องได้ดี” แม้เกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์สมบัติที่มีคุณประโยชน์มาก เป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะเกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก เวลาเกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก แต่เราเกิดมาแล้วทำไมมันทุกข์มันยาก

ความทุกข์ความยากขึ้นมา ความทุกข์ความยากมันอยู่ที่การกระทำของเราละ ความดีทำไมคุณนตี บางคนมีปฏิภาณไหวพริบ บางคนมีเขว้าปัญญาดี เขว้าปัญญาดีของเขา เขาสร้างของเขามาทำดีได้ดี เพราะทำดีมาเขาถึงได้ดี เพราะเราทำของเรามาปานกลางนะ ส่วนใหญ่เรามาคิดปานกลาง ชนชั้นกลาง ปานกลาง เห็นไหม แต่ปานกลางเราทำคุณงามความดีของเรา เราก็ต้องสร้างคุณงามความดีของเรา

นี่บารมีธรรมมันเกิดจากอะไร? คนที่มีอำนาจ คนที่มีบารมี เห็นไหม คุณิคนรักศรัทธามากเลย คนที่มีอำนาจแต่เขาไม่มีบารมี นี่บารมีเกิดจากอะไรล่ะ? เกิดจากการกระทำ เกิดจากการเสียสละไป สิ่งที่เสียสละมา คนที่ได้รับการจุนเจือจากเรา คนที่ได้จากเรา ยิ่งปิดทองหลังพระยิ่งมีคุณประโยชน์มาก ยิ่งปิดทองหลังพระยิ่งได้บุญมาก

นี่เศรษฐกิจสมัยพุทธกาล เห็นไหม เขาจะมีโรงงานหน้าบ้านของเขา เขาจะเลี้ยงคนทุกชั้นคน ยาก ในปัจจุบันนี้โรงงานมันเจือจางไป จนมีครูบาอาจารย์เรามาจัดโรงงานกัน โรงงานนี้คูสิ คู เวลามันเกิดวิกฤติ เกิดต่างๆ นี่เราแจกกัน สิ่งนี้มันสร้างบารมี สร้างบารมีขึ้นมา ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว.. ทำดีของเรา ทำดีเราสิ้นทำของเราไป เพราะเราสร้างอำนาจวาสนา เราสร้างบารมีของเรา

สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรานะ มนุษย์สมบัติ เกิดมาแล้วมันต้องอาศัยปัจจัยเครื่องอาศัย แต่ กระแสโลก ทุนนิยม ทุนนิยม เห็นไหม นี่การบริโภคนิยม ทุนนิยมของเขา เขากระตุ้นของเขา แล้ว ใครมีมากใครมีน้อยเขาดูกันตรงนั้นไง แต่เขาไม่คิดถึงความปลอดภัย ความสุขของใจ ใจมันพอของมันนะ มันอยู่ของมันที่ไหนก็ได้ ถ้าไม่อย่างนั้นทำไมเราอยู่ในป่า อยู่โคนไม้กัน ทำไมเรามีความสุขล่ะ? มันมีความสุขเพราะเรารู้จักพอ

แต่ถ้าไม่รู้จักพอนะ มีมากมีน้อยแค่ไหนมันไม่รู้จักความสุข ไม่มีความสุข เพราะมันขาด ตกบกพร่องในหัวใจ มันไม่ขาดตกบกพร่องที่ร่างกายนะ มันขาดตกบกพร่องไปที่หัวใจ หัวใจมันน้อยเนื้อต่ำใจใจ ครูบาอาจารย์ของเราสิ คูหลวงปู่่มั่นนะ หลวงปู่่มั่นท่านอยู่ป่ามาตลอดนะ หลวงตาท่านเล่าให้ฟัง ท่านบอกท่านเป็นผู้อุปัฏฐากหลวงปู่่มั่นเอง

อาจารย์ของเรามีชื่อเสียงดังคับประเทศไทย เวลานุ่งผ้า ผ้าอาบน้ำมันเก่า มันชำรุด ท่านตัดผ้าใหม่ให้ ย้อมให้อย่างดีแล้วไปเปลี่ยนให้หลวงปู่่มั่น หลวงปู่่มั่นท่านไม่ยอมใช้นะ ท่านไม่ยอมใช้ จนหลวงตาท่านกังวล ท่านก็เข้าไปกราบไ้ นี่เหตุผลนะ เปลี่ยนผ้าให้ใหม่ทำไมท่านไม่ใช้

หลวงปู่่มั่นถามเลย “ผ้าเก่ามันยังใช้ได้ใช่ไหม?”

“มันยังใช้ได้อยู่”

“ถ้ามันยังพอใช้ได้อยู่เราก็จะใช้ผ้าเก่าไป”

ถ้าเราจับจุด เห็นไหม ท่านบอกเลย ถ้าจะให้เราเป็นลิงเราถึงจะเปลี่ยนผ้าใหม่ ใช้นี่ของใหม่ เพราะของมันยังใช้ได้อยู่ สุดท้ายแล้วหลวงตาท่านบอกเอง ท่านบอกว่าท่านมีเจตนาดีมาก เพราะท่านเคารพครูบาอาจารย์ของเรา นะ ครูบาอาจารย์ของเรามีชื่อเสียงคับประเทศไทย แต่การใช้สอยนี่อยากจะให้เทียบหน้าเทียบตา แต่เทียบหน้าเทียบตาทางโลกไ้ ท่านบอกว่าถ้าใช้อย่างนั้นมันจับจุด แล้วมันเป็นชีวิตแบบอย่างไร

จะบอกว่าปัจจัยเครื่องอาศัย นี่โลกมองกันว่าต้องให้เทียมหน้าเทียมตาเขา แต่หัวใจมันเทียมใครล่ะ? นี่หลวงปู่มันท่านพูดกับสมเด็จพระเจ้า นะ บอกว่าท่านไม่มีเวลาว่างเลย ใจของท่านนะ ท่านเทศน์ว่าการ เทวดา อินทร์ พรหม มาหาท่านให้ท่านเทศน์ว่าการจนท่านไม่มีเวลา ท่านต้องให้หลวงปู่ชอบช่วยรับแขก เห็นไหม

นี่งานของท่าน ในหัวใจของท่าน เทวดา อินทร์ พรหม อนุโมทนาสาธุการกับท่าน แต่สิ่งที่โลกเห็นไง สิ่งที่โลกเห็นคือปัจจัยเครื่องอาศัย ทำไมมันอยู่ในป่า คนอยู่ในป่าในเขา อยู่ในที่สงัด มันจะมีความสุขได้อย่างไร? แต่มีความสุข สุขเพราะใจมันสุข เรื่องของโลก เห็นไหม คุณดูในปัจจุบันนี้ คุณวิฤตการณินสิ มันไม่มีหрок มันไม่มีอะไรคงที่หрок มันแปรสภาพหมด

เราวิ่งเต้นกันไปนะ เราพยายามวิ่งเต้น.. ไซ้ ถ้าทางธุรกิจมันต้องแข่งขัน เราต้องทำธุรกิจ เราทำการค้าของเรา เราก็ต้องหาของเรา แต่ถึงที่สุดมันมีอะไรคงที่ล่ะ? มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เห็นไหม โลกเป็นอย่างนั้น โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ แต่เราเกิดมากับโลก คุณดูเวลาพระโมคคัลลานะ ที่ว่าไปฟ้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเขามีกรรมมากๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่ากรรมมากแค่ไหนนะ กรรมของกามใจ

โอ้อโฮ.. สลดสังเวชนะ สลดสังเวชเรื่องของกาม กามให้โทษได้ขนาดนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเตือนพระโมคคัลลานะ

“โมคคัลลานะ เราก็เกิดมาจากกาม”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดมาจากพ่อจากแม่ นี่เจ้าชายสิทธัตถะเกิดมาจากพ่อจากแม่ แต่เกิดมาแล้วเราเอามาทำคุณงามความดีไง เราจะบอกว่าแม่แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เกิดมากับโลก เราจะปฏิเสธโลกไม่ได้ นี่เราบอกว่าโลกนี้เป็นสมมุติ โลกนี้ถึงที่สุดแล้ว โลกมันเป็นอนิจจัง มันจะไม่มีอะไรคงที่ มันมีความทุกข์

ไซ้ มันมีความทุกข์ มันเป็นสัจจะความจริงได้แค่ไหน? จริงตามสมมุติ สมมุติมันได้แค่ไหนไซ้ไหม? ถ้าสมมุติมันได้แค่นี้ เราอยู่กับเขา เราก็ใช้ประโยชน์กับเขา เราใช้ประโยชน์กับโลก เราใช้อยู่กับโลก ปัจจัยเครื่องอาศัย แต่เรามีอีกอันหนึ่งคือธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันเรื่องของสัจธรรม เรื่องของธรรม เห็นไหม

เรื่องของหัวใจเราต้องศึกษา ถ้าศึกษานี้เราเห็นคุณประโยชน์ อยู่ที่สงบสงัดขนาดไหนมันก็เป็นประโยชน์กับใจ ใจมันแสวงหามัน ทำของมันขึ้นมา นี่บารมีธรรม.. แล้วเวลามาประพฤติปฏิบัติ สัมมาทิฏฐิ มิจฉาทิฏฐิ คำว่าทิฏฐิ เห็นไหม ทิฏฐิคือจุดยืน ถ้าโดยสามัญสำนึกของเรานี้เราเกิดมากับโลก

คำว่าโลกเกิดมามันมีวิชา มันมีวิชาปกคลุมมา มุมมองของเรามันจะเป็นโลกหมด มันเข้าถึงธรรมไม่ได้หรอก นี่มันถึงมีปริยัติ การศึกษานี้ก็โลก ปริยัตินี้โลกล้วนๆ เลย ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นความจริง แต่หัวใจเราเป็นกิเลส สิ่งที่เราศึกษามันศึกษาโดยกิเลส เห็นไหม เวลาทิฏฐิเรามันเป็นอวิชา มันเป็นมิจฉาอยู่แล้ว

สิ่งที่เป็นธรรม เห็นไหม ทิฏฐิ! ทิฏฐิคือจุดยืน ตัวทิฏฐิไม่ใช่ผิด มันมีสัมมาทิฏฐิ ถ้าเรามีจุดยืน สิ่งที่ดีขึ้นมา สิ่งที่ทำคุณงามความดี.. นี่มิจฉาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิ ทิฏฐิมันเป็นตัวกลาง แต่มันมีสัมมา มิมิจฉา มิจฉาคือความเห็นผิดของเรา ความเห็นผิดของเราแล้วมันเกิดมาจากไหนล่ะ? ถ้าคนมีเขาว์ปัญญา มันจะแก้ไขจนมิจฉาทิฏฐิ ความเห็นจากอวิชา ความเห็นจากโลก มันจะเป็นความเห็นจากธรรม

มันต้องแก้ไขใจ มันต้องแก้ไขของเราขึ้นไปเรื่อยๆ นี่บารมีธรรม สิ่งที่เป็นอินทรีย์ สิ่งที่เป็นหลักของใจ จุดยืน ความคัดเลือก เห็นไหม ถ้าคัดเลือกขึ้นมาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน คุณติ คุณพระโสดิละ จำธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้หมด สอนได้หมด เป็นครูเป็นอาจารย์เขา สอนได้หมดเลย เวลาไปกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้คัมภีร์เปล่า คัมภีร์เปล่า

นี่ก็เหมือนกัน ในปริยัติเราจำได้หมด เราทำได้หมดแหละ เพราะมันเป็นการศึกษา มันเป็นทางวิชาการ เราทำได้หมดแหละ แต่มันเป็นเรื่องโลกๆ เห็นไหม เรื่องโลกๆ เพราะอะไร? เพราะยิ่งศึกษามากนะ ยิ่งศึกษามาก ทางวิชาการมากมันยิ่งสงสัยมาก สงสัยมากเพราะเรามีความรู้มาก เราใคร่ครวญมาก

เราใคร่ครวญมากขนาดไหน มันใคร่ครวญจากอวิชาของเรา ใคร่ครวญจากทิฏฐิของเรา แต่ทิฏฐินั้นมันมีมิจฉาอยู่ มิจฉาคือค้นหาความทะยานอยาก ค้นหาความทะยานอยากใคร่ครวญเห็นไหม แต่มันไม่ใช่สัมมา สัมมามันเป็นข้อเท็จจริง สัมมาเป็นข้อเท็จจริงจิตมันสัมผัส ดูอย่างเชื่อ

โรคนี้ เห็นไหม คุณวิโรธเราหายใจเข้าไป นี่ใช้หัวคนเขาต้องปิดไว้เลย เขาต้องป้องกันเต็มที่เลย เราไม่เห็นด้วยตาเปล่านะ แต่ถ้าใช้กล้องจุลทรรศน์เขาเห็นของเขาได้

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสเราเอาอะไรไปเห็นมัน พิสูจน์ความเห็น มิจา สัมมา เอาอะไรไปเห็นมัน นี่ถ้าเอาเป็นเรื่องโลก เห็นไหม เรื่องโลกเป็นวัตถุ เรื่องโลกเป็นทฤษฎีที่พิสูจน์ได้ แต่เรื่องธรรมล่ะ? เรื่องธรรม.. นี่เชื่อโรคเขาต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ แต่ถ้ามันเป็นสัจธรรมความจริงมันต้องใช้หัวใจ ต้องใช้สติ สติยับยั้งไว้ก่อน แล้วทำจิตสงบ ถ้าจิตสงบนี้กล้องจุลทรรศน์ กล้องจุลทรรศน์แล้วมันส่องไปเห็นเชื้อโรคที่มีอยู่ ส่องนี้มันต้องเห็นได้เพราะมันมีเชื้อที่จริงอยู่

แต่ถ้ามันส่องไปแล้วไม่เห็นล่ะ? ถ้ามันผิด มันไม่ส่องเข้าไปที่เชื้อโรค มันไม่มีเชื้อโรคเข้ามาให้เราวิเคราะห์วิจัย เพราะอะไร? เพราะมันปฏิเสธ มันปฏิเสธเพราะความเห็นผิดของมัน นี่ความเห็นผิดของมัน เห็นไหม ในการปฏิบัติ นี่อันนี้ก็เป็นบารมีอันหนึ่งนะ บารมีจากข้างนอก บารมีจากโลกๆ บารมีคือสิ่งที่ว่าเราทำแล้ว เราทำบารมีขึ้นมามันมีคนเห็นดีเห็นงาม สายบุญสายกรรม เหมือนครูบาอาจารย์ท่านพูด เห็นไหม ถ้าไม่มีสายบุญสายกรรมกันมา เราจะเชื่อถือกันได้อย่างไร? เราจะลงใจ เราจะฟังกันได้อย่างไร? เพราะมันมีสายบุญสายกรรมต่อกัน

นี่ก็เหมือนกัน มันมีบารมีธรรมขึ้นมา เห็นไหม มันสร้างขึ้นมาบารมีธรรม นี่เราเกิด เราตายขึ้นมา มันสะสมมากับหัวใจของเรา จิตใจมันสงบเข้ามา นี่ทำดีต้องได้ดี จะบอกว่าทำดีต้องได้ดี แม้แต่การเกิดก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีความดีมาก แต่ทุกข์มากนะ.. คนทุกข์ คนเข็ญใจ เวลาเกิดขึ้นมา ชีวิตนี้มันทุกข์มันยากไปตลอดเลย

ทุกข์ยากก็เราทำมา นี่ทุกข์ยากก็ทำมานะ คุณสมุทพุทธกาล สัมมาโยธา เห็นไหม ทาสนี้เป็นกษัตริย์ได้นะ เป็นทาส คนที่เป็นทาสแท้ๆ เลย แต่ทำไมเขารวบรวมพวกทาส คำว่าเป็นทาสนี้มันเป็นชนชั้นต่ำ แต่เขามีคุณธรรมของเขา เขามีบารมีของเขา เขามีปัญญาของเขา เขาสามารถรวบรวมทาส ใช้กำลังขึ้นมาจนสร้างอาณาจักรขึ้นมาได้

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดมาทุกข์ยาก นี่ว่าเราทุกข์เรายาก คนทุกข์คนยากเกิดมานี้เป็นคนดีได้ ทำคุณงามความดีได้.. ความดีของโลก ความดีของวัตถุปัจจัยเครื่องอาศัย มันจุนเจือกันได้นะ รัฐบาลเขาก็ดูแลกันอยู่ นี่เข้าถึงไม่เข้าถึงมันก็พรรคพวก เห็นไหม มันเป็นเรื่องโลก มันก็มีเขา มีเรา แต่ถ้าเป็นเรื่องสัจธรรมของเรา มันเป็นเรื่องเราคนเดียวนะ นี่ความดีความชั่วมันก็เป็นเรื่องของเรา ความผิดความถูกมันเป็นเรื่องของเรา ถ้ามันมีบารมีมันเป็นสมบัติของเรา

นี่ปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะตน สันติภูจิกโยนกลับเข้ามา นี่สังขธรรมเป็นอันนี้ ถึงว่าเพราะอันนี้ มันสำคัญ สำคัญว่ามันมีจุดยืน มันมีการแสวงหา มีการใคร่ครวญความผิด ความถูก.. ความผิด ความถูกของเรา ถ้าเราสร้างขึ้นมาสิ่งนี้สำคัญมาก สำคัญจริงๆ เพราะสำคัญขึ้นมาที่ ประสาเรา เห็นไหม คุณมันไม่เป็นโลกจริต คือไม่เป็นที่ไปตามกระแส ไม่ให้เขาหลอกลวงเราได้ เพราะเรามีจุดยืนของเรา เราใคร่ครวญของเรา แต่ถ้ามันเป็นมิจจามันก็ยึดมันเกินไป มันเป็นอึดตา

สิ่งที่เป็นอึดตานะ อึดตามันขวางอยู่ เพราะมีอึดตา มีตัวตน เพราะเราไม่เชื่อสิ่งใดเลย เราไม่ยอมฟังสิ่งใดเลย มันเป็นอึดตามันก็ขวางไว้ ขวางไว้มันก็ลงสมาธิไม่ได้ แต่ถ้าเป็นสมาธิมันไม่มีอึดตานะ ตัวตนเรามันจะสงบลง นี่พอเป็นสมาธิ สัมมาสมาธินะ จิตที่มันสงบขึ้นมา มันแว้งว้าง มันแว้งว้างมันปล่อยหมด มันมีความสุขมากเพราะอะไร? เพราะไอ้อึดตานี้มันขวางอยู่

พระอนาคามีปล่อยวางหมดเลย จิตนี้ปล่อยขั้น ๕ ทั้งหมดเลย แต่ภพมันก็ขวางอยู่ บ้านนี้ว่างหมดเลย แต่มันก็ขวางอยู่ แม้แต่สมาธิ เห็นไหม สมาธิที่ว่ามันขวางอยู่ เรามีอยู่มันเป็นผลของสมถะ เป็นผลของสมาธิเท่านั้นแหละ แต่จิตใจเรา อินทรีย์ ภาวะของจิต วุฒิภาวะมันอ่อน มันก็เทียบเคียงไปถึงอนาคามี ไปถึงพระอรหันต์นูน แต่ถ้ามีวุฒิภาวะมันมีจุดยืนของมัน มันเป็นสมถะทั้งนั้นแหละ มันเป็นสมาธิทั้งนั้นแหละ แล้วจะว่าใครถูกใครผิดไม่ได้

มันเป็นข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงเพราะเราเกิดมาจากกิเลส เมื่อเราสกปรกขึ้นมาก็กลิ่นเหม็น ไปอยู่ที่ไหนมันก็เหม็น ถ้าเราล้างมือสะอาดแล้ว ความสกปรกนั้นก็หลุดออกไป กลิ่นก็หลุดออกไป มือเราก็สะอาดขึ้นมา มันเป็นเรื่องธรรมดา อวิชชามันปกคลุมจิตอยู่ นี่มันเป็นเปลือกส้มที่ควบคุมจิตอยู่ มันเป็นเรื่องธรรมดา มันเป็นเรื่องสังขธรรม มันเป็นเรื่องสังขจะความจริงเลย แต่เพราะจิตใจเราอ่อนแอ จิตใจวุฒิภาวะเราต่ำ พอเราต่ำมันก็คาดการณ์ คาดหมายไป เห็นไหม

ถ้าวุฒิภาวะเรามีมันจะเทียบเคียงไง ถ้ามันเป็นสิ่งที่เป็นอย่างนี้ ทำไม่ฤทธิพิพรเขาก้ทำได้ วิทยาศาสตร์คูติ ดูอย่างวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เห็นไหม เคี้ยวนี้เข้าบ้านไม่ต้องเปิดไฟนะ เขาเปิดให้พร้อมเลย มันมีเทคโนโลยีพร้อมเลย เทคโนโลยีมันจะดีกว่าเรา มันเปิด-ปิดได้เลย นี่แสงต่างๆ มันใช้แสง ใช้อะไรมันเปิด-ปิดได้ แล้วใจเราทำไมเป็นแก่นั่นเองหรือ?

ทำหัวใจของเราให้เป็นวัตถุอันหนึ่ง เป็นเทคโนโลยีอันหนึ่ง มันไม่เป็นอย่างนั้นหรอก มันลึกซึ้งกว่านั้น มันมีเหตุผล มันเห็นโทษเห็นภัยของมัน มันแก้ไขของมัน มันทำของมันนะ นี่อันนี้เกิดจากอะไร นี่ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วไง ทำดีได้ดีตั้งแต่วัฏฏะ การเกิดและการตายในสังคม ในโลก

ความคิดของเราเนี่ยมันวิญญะ เห็นไหม วิญญะ วิวิญญะ เพราะสัตว์ผู้ข้อง ใจเป็นผู้ข้อง ใจเป็นผู้เกี่ยวพัน ใจเป็นผู้ค้นคว้า ใจเป็นผู้ถนอมรักษา ใจเป็นผู้เลือกค้น สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดเป็น อธรรม สิ่งใดเป็นธรรม

อธรรมนะ อธรรม เห็นไหม ธรรมะฝ่ายดำ ธรรมะฝ่ายขาว เป็นธรรมทั้งคู่ แต่ธรรมะฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว นี่ฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว ฝ่ายให้ลุ่มหลง ฝ่ายให้ปล่อยวาง ปล่อยยให้หลุดพ้น เราเลือกค้นของเราแล้ว ประสบการณ์มันจะเป็นจากจิต จิตมันจะรู้ของมัน มันจะพัฒนาของมันขึ้นมา สิ่งนี้มันเกิดมาจาก พื้นฐาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเราเกิดจากทาน เกิดจากการเสียสละ มันพัฒนามา วุฒิ ภาวะมันสูงขึ้นๆ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีความเชื่อ มีมุมมองที่ดี สิ่งที่ดี นี่อันนี้สมบัตินี้สำคัญมาก สมบัตินะ อริยทรัพย์ ทรัพย์จากภายใน จากมุมมอง จากความคิด จากสิ่งที่เราเลือกเฟ้น เลือกหา นี่มันสร้าง เงินก็ได้ สร้างผลประโยชน์ได้หมดเลย ความคิดที่ดี ปัญญาที่ดี สร้างผลประโยชน์ให้เรามหาศาล เลย ความคิดที่เป็นมิจฉา เห็นไหม ทำให้เราเสียคน ทำให้เราเสียหายหมดเลย นี่ความคิด มุมมอง อันนี้ ทรัพย์สมบัติเกิดจากอันนี้ก่อน แล้วจะชักนำให้เราไปถึงเป้าหมายของเราได้

นี่ไง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สมบัติที่เป็นแก้ว แหวน เงิน ทอง ก็เป็นอันหนึ่ง สมบัติที่เป็น ความรู้สึก เป็นปัญญา เป็นสมาธิ เป็นอริยทรัพย์ เป็นต่างๆ เกิดขึ้นมา เห็นไหม นี่ธรรมต้องอาศัย พื้นฐานความคิดความชั่ว ถ้าความชั่วมันก็ปนเปกันมา คนถึงต้องเลือกถูกหรือผิด คนชั้นกลางมีทั้ง ๒ อย่าง นี่มันอยู่ในหัวใจ แล้วเราเลือกค้นเอง เราจะมีจุดยืนของเรา ทำดีของเรา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ ชั่ว เป็นสังขธรรม เอวัง